

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Факультет гуманітарний

Кафедра психології та педагогіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник кафедри

к. психол. наук, доцент

підполковник

Станіслав ЛАРІОНОВ

_____ 20__ р.

СИЛАБУС

Психологія екстремальної діяльності та тактична медицина

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

перший (бакалаврський)

25 Воєнні науки, національна безпека,
безпека державного кордону

254 Забезпечення військ (сил)

Розглянуто та ухвалено на засіданні
кафедри психології та педагогіки

Протокол від ____ ____ 20__ р. № ____.

Харків 20__

Інформація про викладача		
Прізвище, ім'я, по батькові	Кравченко Олена Василівна	Слурденко Дмитро Олександрович
Науковий ступінь	кандидат психологічних наук	-
Вчене звання	доцент	-
Посада	доцент кафедри психології та педагогіки	старший викладач кафедри психології та педагогіки
Місце роботи	Національна академія Національної гвардії України	
Адреса кафедри	61001, м.Харків – 001, майдан Захисників України	
Контакти	050-300-8576	
E-mail	elena_diamant@outlook.com	
Консультації		
Час	згідно графіка	
Місце	622 кабінет	

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону	Цикл загальної підготовки
Блоків змістових модулів – 2	Спеціальність: 254 Забезпечення військ (сил)	Рік підготовки:
Змістових модулів – 5		3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання - не передбачено		Семестр
Загальна кількість годин - 90		7-й
	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Лекції
		12 год.
		Практичні, семінарські
		22 год.
		Групові
		18 год.
		Самостійна робота
		36 год.
		Індивідуальні завдання: не передбачено
		Вид контролю: залік з оцінкою

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Предмет вивчення навчальної дисципліни є: засади надання домедичної підготовки військовослужбовцям; психологічні закономірності процесу екстремальної діяльності, особливості психологічних станів, поведінки і діяльності людини безпосередньо в екстремальній ситуації, методи подолання психологічних наслідків впливу ризиконебезпечних умов діяльності на психіку особового складу, а також психологічних основ удосконалення управління та практичної діяльності у ризиконебезпечних ситуаціях.

Міждисциплінарні зв'язки з дисциплінами: даний курс тісно пов'язаний з наступними дисциплінами: «Військова психологія та педагогіка», «Тактико-спеціальна підготовка», «Безпека військової діяльності».

Мета вивчення дисципліни: сформувати здатність надавати домедичну та першу психологічну допомогу в умовах виконання службово-бойових завдань.

Компетентності, які формує дисципліна: ІК, К03, К05.

ІК - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у ході виконання завдань забезпечення військ (сил), вирішення яких, надасть можливість створити сприятливі умови для дій військ в різних умовах обстановки, або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів військових та технічних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

К03 – здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

К05 - визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

Програмні результати навчання за навчальною дисципліною: ПР05, ПР09.

ПР05 - адаптуватись до швидких змін обстановки та діяти в новій ситуації.

ПР09 - демонструвати творче та гнучке мислення, здатність до самооцінки, наполегливість, активність, комунікабельність, стресостійкість, навички самоконтролю, особисту мотивацію на військову службу.

Згідно з вимогами освітньої програми здобувачі вищої освіти повинні:

Знати: небезпечні фактори, що загрожують постраждалому; види ран, характерні ознаки ран та кровотеч; порядок проведення первинного огляду постраждалого; надання домедичної допомоги у військово-польових умовах; ознаки порушення основних життєво важливих функцій організму та заходи з підтримки життєдіяльності; склад та властивості індивідуального медичного оснащення військовослужбовця; типи екстремальних ситуацій та їх психологічний вплив на особистість; особливості емоційних станів, спричинених екстремальними ситуаціями; психологічні особливості поведінки людини в небезпечних, екстремальних ситуаціях різного типу; психологічні аспекти професійного стресу, антистресової підготовки особового складу, адаптації психіки особового складу до бойових дій; особливості та прийоми надання психологічної допомоги тим, хто постраждав від впливу

екстремальних умов діяльності; техніки екстреної психологічної допомоги (самодопомоги).

Уміти: визначати життєві показники; оцінювати стан потерпілого за життєвими ознаками; визначати симптоми респіраторної та серцевої зупинки; видаляти сторонні предмети при обструкції дихальних шляхів; здійснювати прості прийоми забезпечення прохідності верхніх дихальних шляхів; здійснювати штучне дихання; накладати тиснучу пов'язку на рану, яка кровоточить; накладати джгут для зупинки кровотечі; іммобілізувати хребет та шию у разі їх пошкодження; накладати імпровізовані транспортні шини при переломах кінцівок; переміщувати пораненого на полі бою (одним, двома бійцями, з використанням підручних засобів); використовувати засоби індивідуального медичного оснащення військовослужбовця; аналізувати психологічні механізми поведінки в екстремальних ситуаціях та реакції особистості на екстремальну ситуацію; здійснювати первинну психологічну діагностику у осіб, після впливу екстремальних умов; проводити екстрену регуляцію актуального психічного стану і негативних емоційних переживань, пов'язаних з екстремальною ситуацією; застосовувати психологічні засоби і прийоми безпечної поведінки в екстремальних ситуаціях; надавати першу психологічну допомогу військовослужбовцям, які зазнали психотравмуючого впливу при виконанні СБЗ.

Володіти: теоретичними знаннями, практичними прийомами і навичками з надання домедичної допомоги в обсязі само- і взаємодопомоги при пораненнях, травмах і ураженнях; навичками психологічної діагностики психічних станів; навичками особистісної саморегуляції, психологічної само- і взаємодопомоги.

Мати уявлення про (бути ознайомленим): форми і методи, що дозволяють рятувати та зберігати життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, в умовах бойової обстановки; психологічні основи виживання в умовах екстремальності; психологічні механізми і закономірності поведінки і діяльності військовослужбовця в екстремальних умовах; психологічні наслідки перебування особистості в екстремальних і бойових умовах.

3. Зміст навчальної дисципліни (анотація навчальної дисципліни).

Надання домедичної допомоги в секторі обстрілу. Транспортування потерпілого. Надання домедичної допомоги в секторі укриття.

Психологічні особливості екстремальних ситуацій в службово-бойовій діяльності військовослужбовців НГУ. Психолого-фізіологічні особливості діяльності в екстремальних умовах. Психологічна стійкість та психологічна готовність військовослужбовців як основа їх ефективної діяльності в екстремальних ситуаціях. Фактори виживання та їх характеристика. Основні психічні стани та реакції, що виникають у військовослужбовців при впливом екстремальних умов службово-бойової діяльності. Екстрена психологічна діагностика та перша психологічна допомога військовослужбовцям при негативних психічних станах на етапі виконання СБЗ. Психологічна підтримка в екстремальних умовах. Методи та прийоми самодопомоги і допомоги

військовослужбовцям при типових поведінкових реакціях у стресовій ситуації. Заходи самопомоги для контролю бойового стресу. Психологічна підготовка військовослужбовців до виживання, ухилення, опору та втечі з військового полону..

4. Календарно-тематичний план вивчення дисципліни.

Назва модулів і тем	Форми організації навчання, вид навчальних занять кількість годин					Завдання для самостійної роботи
	денна					
	Лекції	Групові	Практичні	Семінарські	Самостійна робота	
Блок змістових модулів 1. Тактична медицина						
Змістовий модуль 1. Надання домедичної допомоги в секторі обстрілу						
Заняття 1. Загальні поняття тактичної медицини.	2				2	Загальна будова кістково-м'язової системи.
Заняття 2. Самодопомога та допомога пораненим.		2			2	Загальна будова дихальної системи. Процес дихання.
Заняття 3. Допомога «під вогнем».		2			2	Загальна будова серцево-судинної системи.
Заняття 4. Зупинка кровотечі.			2		2	Хімічні засоби для зупинки кровотечі.
Заняття 5. Методика надання домедичної допомоги в секторі обстрілу.			2			
Заняття 6. Евакуація пораненого з БМП (БТР).			2			
Заняття 7. Виконання нормативів домедичної допомоги в секторі обстрілу.			2			
Змістовий модуль 2. Надання домедичної допомоги в секторі укриття.						
Заняття 1. Надання домедичної допомоги в секторі укриття.	2				2	Допомога при травмах голови і хребта.
Заняття 2. Методика проведення серцево-легеневої		2			2	Допомога при забоях, розтягах і

Назва модулів і тем	Форми організації навчання, вид навчальних занять кількість годин					Завдання для самостійної роботи
	денна					
	Лекції	Групові	Практичні	Семінарські	Самостійна робота	
реанімації.						розривах зв’язок, вивихах
Заняття 3. Методика надання домедичної допомоги при пораненнях.			2		2	Домедична допомога при синдромі тривалого стиснення.
Заняття 4. Надання домедичної допомоги при травмах.			2		2	Загальні принципи накладання шин.
Заняття 5. Надання домедичної допомоги при інших бойових ураженнях.		2			2	
Заняття 6. Надання домедичної допомоги в бойових (секторах обстрілу та укриття) і небойових умовах. (Модульний контроль)		2				
Блок змістових модулів 2. Загальні основи психології екстремальної діяльності.						
Змістовий модуль 3. Психологія екстремальної діяльності: загальні поняття.						
Заняття 1. Предмет, задачі та методи психології екстремальної діяльності.	2				1	Методи екстремальної психології.
Заняття 2. Психологічні особливості екстремальних ситуацій в службово-бойовій діяльності військовослужбовців Національної гвардії України.		2			2	1. Поняття “особливі, екстремальні умови професійної діяльності. 2. Основні умови та характерні ознаки професійної діяльності військовослужбовців НГУ різних спеціальностей 3. Психологічні та особистісні

Назва модулів і тем	Форми організації навчання, вид навчальних занять кількість годин					Завдання для самостійної роботи
	денна					
	Лекції	Групові	Практичні	Семінарські	Самостійна робота	
						якості командира підрозділу Національної гвардії України.
Заняття 3. Формування психофізіологічних навиків і умінь, необхідних для військовослужбовців при виконанні завдань за призначенням.		2			2	Формування уміння діяти в психологічно напружених ситуаціях, умінь творчо вирішувати професійні завдання, в тому числі в ситуації ризику.
Заняття 4. Загальні основи психології екстремальної діяльності				2		
Змістовий модуль 4. Прикладна психологія діяльності військовослужбовців						
Заняття 1. Психологія безпеки службово-бойової діяльності військовослужбовців Національної гвардії України в екстремальних умовах	2				2	1. Основні фактори, які приводять військовослужбовців до трагічних наслідків. 2. Якості, найважливіші для виживання у ситуаціях протиборства із застосуванням насильства. 3. Характерологічні особливості, пов’язані зі схильністю особового складу сил охорони правопорядку

Назва модулів і тем	Форми організації навчання, вид навчальних занять кількість годин					Завдання для самостійної роботи
	денна					
	Лекції	Групові	Практичні	Семінарські	Самостійна робота	
						до травматизму.
Заняття 2. Психологія виживання.		2			1	Азбука виживання в екстремальних ситуаціях
Заняття 3. Виживання в екстремальних умовах.		2			3	1. Філософія виживання та здорового образу життя. 2. Їжа тваринного походження. 3. Їжа рослинного походження. 4. Забезпечення вогнем. 5. Обладнання укриття від негоди
Заняття 4. Психологія безпечної діяльності військовослужбовців.				2		
Змістовий модуль 5. Психологічна само- та взаємодопомога військовослужбовцям НГУ в умовах ведення бойових дій						
Заняття 1. Основні психічні стани та реакції, що спостерігаються у військовослужбовців в умовах виконання задач за призначенням	2				3	1. Методика екстреної регуляції психічного стану. 2. Аутогенне тренування.
Заняття 2. Екстрена регуляція психічних станів військовослужбовців.			2			

Назва модулів і тем	Форми організації навчання, вид навчальних занять кількість годин					Завдання для самостійної роботи
	денна					
	Лекції	Групові	Практичні	Семінарські	Самостійна робота	
Заняття 3. Основні аспекти переживання горя			2			
Заняття 4. Антистресова підготовка особового складу до перебування у полоні.	2				2	1.Відновлення функціонального стану військовослужбовців екстремального профілю. 2. Сучасні напрями й організація психологічної допомоги при стресових станах особистості.
Заняття 5. Методи подолання негативних психічних станів			2		2	1. Прийоми вольової мобілізації.

5. Самостійна робота.

Вказівки до самостійної роботи.

Багаторічний досвід навчання дисциплін в вищому закладі освіти, що включає проведення аудиторних і позааудиторних занять, свідчить про доцільність організації самостійної роботи курсантів. Як свідчить аналіз результатів організації самостійної роботи курсантів:

- самостійна робота курсантів у процесі проведення очних занять у формі аудиторних контролів дозволяє мобілізувати їх увагу під час слухання лекцій, проведення групових занять, по результатах виконання практичного завдання, закріпити курсантами придбані знання та сформувати певні вміння, а викладачеві зробити певні висновки про рівень доступності викладеного навчального матеріалу та рівень його засвоєння навчаємими;

- самостійна робота курсантів, яка виконується у позаурочний час, у формі проробки конспектів занять, підручників та інших першоджерел, дозволяє курсантам самостійно розширити свій кругозір, придбати додаткові знання та вміння роботи з друкованим навчальним матеріалом, пошуку необхідної інформації, найліпшим чином підготуватися до наступних аудиторних занять;

- самостійна робота курсантів, що виконується у позаурочний час, у формі виконання завдань для самостійного опрацювання, сприяє формуванню у них вмінь розв'язки практичних завдань, вмінь організації свого вільного часу та розподілу його з метою засвоєння пройденого навчального матеріалу під час аудиторних занять на більш високому рівні;

- самостійна робота курсантів, що виконується ними у позаурочний час, у формі підготовки до підсумкового контрольного тестування дозволяє їм системно уявити пройдений навчальний матеріал з переглядом взаємозв'язків між його окремими складовими, повторити та закріпити всі пройдені поняття, відшукати відповіді на питання, що з'являлися протягом вивчення навчального матеріалу.

Таким чином, старання, сумлінна та своєчасна самостійна робота курсантів значною мірою сприяє високій якості їх навчання і є основою формування професійних знань та умінь майбутнього фахівця.

Зміст самостійної роботи для здобувачів вищої освіти денної форм навчання:

Самостійна робота курсантів з навчальної дисципліни включає такі форми:

- самостійне опрацювання деяких питань з теми, що вивчалася;
- пошук відповіді на проблемні питання при підготовці до семінарських та практичних занять;

- індивідуальна робота з літературними першоджерелами, довідковою літературою та біографічними документами з метою кращого засвоєння програмного матеріалу;

- написання творчої роботи (рефератів), підготовка доповідей за власним вибором теми з наступною презентацією на занятті; конспектування та анотування літератури.

Кожна форма самостійної роботи курсантів з навчальної дисципліни розрахована на творчу роботу з спеціальними текстами, з метою удосконалювання психологічних знань з окремих тем; вміння орієнтуватися в літературі на тему, що вивчається, дослідження інформаційних ресурсів, пошук первинної інформації (наукові публікації, документи, протоколи, офіційні звіти, статистичні матеріали тощо); здібність виробляти своє ставлення до аналізованого матеріалу; навчання застосуванню отриманих знань для рішення прикладних задач, придбання умінь і навичок практичної психологічної роботи. Теми, що виносяться для самостійного опрацювання курсанта, безпосередньо пов'язані з навчальним матеріалом, який вивчається під час проведення аудиторних занять.

Активізації аналітичної та практичної діяльності курсантів сприяють завдання на самостійну підготовку, які курсанти отримують під час вивчення дисципліни. Для більш якісного та успішного опрацювання курсантами навчального матеріалу, що запропонований для самостійного опрацювання, передбачаються індивідуальні та групові консультації. Консультації для курсантів проводити за їх заявками та згідно планів кафедри. Перед семінарськими заняттями проводити в обов'язковому порядку групові та індивідуальні консультації.

6. Політика курсу та оцінювання.

Контрольні заходи включають в себе поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль. Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських, практичних занять і має за мету перевірку засвоєння знань, умінь і навичок курсантом з навчальної дисципліни. Види поточного контролю обираються викладачем, який веде семінарські заняття, за погодженням з лектором та у відповідності з цією програмою. Видами поточного контролю можуть бути опитування, тестування, колоквіуми.

При поточному контролі під час семінарських занять оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований курсантом у відповіді; активність при обговоренні питань семінарського заняття і систематичність роботи на заняттях; експрес-контроль у формі тестів, в т.ч. підсумкового модульного тестування. У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів

обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках курсантів. **Присутність курсантів на проведенні підсумкового контролю (заліку) обов'язкова.** Якщо курсант не з'явився на підсумковий контроль (залік), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (залік) оцінюється за національною шкалою.

7. Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Оцінювання знань курсантів здійснюється відповідно до «Положення про оцінювання знань слухачів (курсантів, студентів) в Національній академії Національної гвардії України».

8. Рекомендована література.

Базова

1. Психологія екстремальної діяльності : навч. посіб. / І. І. Приходько, О. С. Колесніченко, О. В. Тімченко та ін. / Під заг. ред. проф. І. І. Приходька. – Х. : НА НГУ, 2016. – 408 с. : іл. 11; табл. 11; бібліогр. : 71 назви.
2. Психологія екстремальної діяльності та тактична медицина (схеми, таблиці, малюнки) : навч. посіб. / І. І. Приходько, О. В. Кравченко, О. С. Колесніченко та ін.; за заг. ред. проф. І. І. Приходька. – Х. : НАНГУ, 2018. – 221 с.: бібліогр. 64 назв.
3. Прикладна психологія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку (у схемах і таблицях): навч. посіб. / О. В. Тімченко, В. Є. Христенко, І. І. Приходько та ін.; за заг. ред. проф. Тімченка О. В., доц. Христенка В. Є. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2012. – 339 с.
4. Стандарт підготовки І-СТ-3 (видання 2) : підготовка військовослужбовця з тактичної медицини. – К. : «МП Леся», 2015. – 148 с. ISBN 966-8126-51-3
5. Наказ Командувача НГУ № 151 від 14.03.2016 «Про підготовку військовослужбовців військових частин (підрозділів) Національної гвардії України»
6. Tactical Combat Casualty Care (TCCC / TC3) / Ed. H. R. Montgomery. 2017. URL: <https://learning-media.allogy.com/api/v1/pdf/e0d84088-69ea-42b0-807d-1c852e7b6ea5/contents> (дата звернення 26.04.2021)

Допоміжна

1. Психологічна само- та взаємодопомога військовослужбовцям Національної гвардії України в умовах ведення бойових дій: посібник / О.С. Колесніченко, Я.В. Мацегора, І.І. Приходько / За заг. ред. проф. І.І. Приходька. – Х. : НА НГУ, 2016. – 108 с.
2. Психологічний супровід військовослужбовців, які виконують службово-бойові завдання в екстремальних умовах : методичні рекомендації / Я.В. Мацегора, І.В. Воробйова, О.С. Колесніченко, І.І. Приходько. – Х. : НА НГУ, 2015. – 69 с.
3. Приходько І.І. Засади психологічної безпеки персоналу екстремальних видів діяльності: монографія / І. І. Приходько; 2-ге вид. – Х. : НА НГУ, 2016. – 758 с.
4. Психологічна робота з особовим складом сил охорони правопорядку щодо виконання службово-бойових завдань під час організації та проведення міжнародних великомасштабних спортивно-масових заходів : навч. посіб. / І. І. Приходько, О. В. Тімченко, С. Т. Полторак та ін. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2012. – 197 с.
5. Теорія та практика психологічної допомоги : навч. посіб. / [В.І. Пасічник, І.І. Ліпатов, Л.Ф. Шестопалова, І.І. Приходько та ін.]. – Х.: Акад. ВВ МВС України, 2011. – 250 с.
6. Як вижити в екстремальних умовах / Кріс Макнаб, перекл. з англ. В. Скоробогатов, К. Озерова. – Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. – 320 с.

9. Питання до підсумкового контролю.

1. Предмет та задачі психології екстремальної діяльності.
2. Методи психології екстремальної діяльності.
3. Екстремальні ситуації в службово-бойовій діяльності військовослужбовців Національної України.
4. Психологічні вимоги до професійно-важливих якостей військовослужбовців.
5. Поняття небезпеки у діяльності особового складу сил охорони правопорядку.
6. Поняття та зміст психологічної безпеки особистості.
7. Головні напрями забезпечення особистої безпеки військовослужбовців.
8. Стійкі чинники, що підвищують схильність особового складу сил охорони правопорядку до нещасних випадків.
9. Характерологічні особливості, пов'язані зі схильністю особового складу сил охорони правопорядку до травматизму.
10. Харчування в екстремальному режимі.
11. Небезпеки, пов'язані з вживанням не придатної для пиття води.
12. Гігієна в польових умовах.
13. Одяг для виживання. Гігієна одягу і взуття.
14. Обладнання укриття від негоди.
15. Основні психічні стани та реакції, що виникають у військовослужбовців в

екстремальних ситуаціях та їхня характеристика.

16. Навести перелік найбільш характерних психічних реакцій, що негативно позначаються на діяльності військовослужбовців в умовах екстремальних ситуацій.

17. Способи регуляції емоційних станів.

18. Методики зняття больових відчуттів.

19. Особливості надання екстреної психологічної допомоги при нервовому тремтінні, апатії.

20. Особливості надання екстреної психологічної допомоги при плачу, страху.

21. Особливості надання екстреної психологічної допомоги при руховому збудженні, ступорі.

22. Особливості надання екстреної психологічної допомоги при агресії, істеричі.

23. Особливості надання екстреної психологічної допомоги при тривозі.

24. Особливості надання екстреної психологічної допомоги паниці.

25. Характеристика основних стратегій регуляції бойового стресу.

26. Прийоми подолання страху.

27. Біологічно активні точки.

28. Допомога людині, яка переживає горе.

29. Особливості спілкування з тим, хто втратив близьку людину.

30. Психотехніки психологічної допомоги при значних втратах.

31. Основні джерела професійного стресу.

32. Типологія бойового стресу.

33. Форми поведінки в ситуації бойового стресу.

34. Психологічні особливості наслідків бойового стресу.

35. Характеристика основних стратегій регуляції бойового стресу.